

CRÒNICA D'UNA JORNADA: L'ISLAM A CATALUNYA

Seminari de Vic, dissabte 11 de gener de 2014

Sovint, quan tractem de la cultura islàmica, ho fem a partir de tòpics o a través de visions simplifcades que s'han instal·lat a l'imaginari col·lectiu sense adonar-nos que les realitats sempre són molt més riques i complexes del que acostumem a pensar. I sovint associem l'Islam a un fenomen llunyà o a una conjuntura lligada al fet migratori sense adonar-nos que la cultura islàmica ha arribat per quedar-s'hi i que avui ja forma part de la realitat i la diversitat de Catalunya. Justament per això, per posar les coses al seu lloc, la celebració d'una jornada de treball com aquesta ha estat del tot oportuna i necessària per saber què significa avui l'Islam a Catalunya, més enllà d'un patrimoni cultural d'enllà dels temps.

RADIORAFIA DE L'ISLAM A CATALUNYA

El primer ponent a obrir foc va ser en Jordi Moreres, doctor en Antropologia Social (URV) i màster en estudis Euro-Àrabs, que tenia l'encàrrec de situar l'estat de la qüestió exposant la radiografia de l'Islam a Catalunya. Va començar fent-se una pregunta: es pot parlar d'un Islam català? Clarament sí, estem davant un realitat més enllà de l'assentament migratori i que cal mirar-ho des d'un altre punt de vista. Per desvetllar-ho ens va donar algunes xifres. La primera, fa 40 anys es va obrir la primera mesquita a Catalunya (1974), una presència que s'ha anat fent cada cop més present i que ja no és quelcom que acaba d'arribar. Perquè si portem tants anys de presència musulmana a Catalunya encara són vistos com a immigrants? Tal com ell mateix sentència, "la integració dels musulmans a Catalunya s'acabarà el dia que deixem de parlar de la integració dels musulmans a Catalunya". Per això, hem de buscar una convivència basada en la justícia social, deixar d'assenyalar als col·lectius com a immigrants i trencant el principi d'indiferència social de manera que la gent no sigui qüestionada per la seva singularitat permanentment. Tal i com ell assenyala, al llarg d'aquests 40 anys, hi ha hagut un excés d'opinió, una manca d'anàlisi i sobretot una manca de projecció futura. En definitiva, l'Islam a Catalunya serà allò que decideixin els musulmans a Catalunya en relació al seu marc de referències. Per fer-nos una idea de la seva implantació ens dóna més xifres de l'establiment de mesquites a Catalunya: 1 (1974), 15 (1990), 47 (1994), 139 (2001), 149 (2005), 205 (2008) i 238 (2011). L'estat de les mesquites són difícilment identificables en l'espai públic, de manera que estan mal habilitades, resulten invisibles, amb una ocupació interior col·lapsada, mala regulació legal... Tot plegat ha generat rebuig social. Entre 1990 i 2012 a l'estat espanyol hi ha hagut 74 episodis de conflicte al voltant de mesquites, de les quals 50 han sigut a Catalunya. Som conscients d'aquesta situació? No tenim el balanç del perquè ha succeït, ignorem el criteri i no sabem com intervenir-hi. Al seu parer, la Llei d'Espais de Cultes (2009) s'ha acabat convertint en una coartada per no resoldre aquests temes, ja que s'ha tornat a les moratòries per no obrir nous oratoris. Segons algunes estimacions, un 20% dels musulmans a Catalunya tenen nacionalitat espanyola i el 28% dels marroquins a Catalunya tenen menys de 15 anys. Aquestes són dades molt interessants a tenir en compte com a criteri de naturalització especialment pel que significa d'un creixent nombre de vots que s'anirà fent més influent. Amb aquest panorama, cal anar avançant en la reconversió de les mesquites, de manera que aquests oratoris es vagin convertint en espais d'interacció amb la societat catalana, enlloc de ser uns espais de les essències. Ara, majoritàriament, les mesquites es situen en polígons industrials allunyant-les dels nuclis de població. Per procurar la seva integració, el 2002 es va iniciar un intent de formació per a imams amb classes de català. Els imams juguen un paper important, guien el col·lectiu, però han anat adoptant significats diferents del que era en origen, el context ha anat canviant. També s'ha anat evolucionant amb imams més joves que no siguin tant guardians de les essències. Sovint s'ha cregut en la idea de transmissió islàmica com l'herència tradicional familiar de la tradició, però

hi ha altres formes d'interpretar-ho. El que cal plantejar-se és com volem la nostra societat i com hi forma part l'Islam a Catalunya. Hi ha dos discursos que ens estan tensionant i limitant l'àmbit de discussió, ambdós posen en dubte la convivència. La primera, el discurs xenòfob, que prioritza les persones que són de la terra enfront dels que no ho són. L'altre, el que redueix l'Islam a allò del que "la meva doctrina això no m'ho deixa fer". Ni una cosa ni l'altre són elements comprensius de l'Islam. L'Islam a Catalunya està avui més afectat per l'impacte de la secularització de la societat que no pas per les tradicions fonamentalistes. S'ha definir un model d'encaix de l'Islam a Catalunya, és peremptori que es faci i existeixi.

Per seguir amb la radiografia de l'Islam a Catalunya, el següent en parlar és el Carles Solà, director del programa «Tot un món» de TV3. Tal com ell mateix exposa, amb l'increment de la immigració es fa més evident la presència de l'Islam. I davant d'això, els mitjans de comunicació no s'estan preparant per als canvis que es produeixen a la societat. Del fenomen de la immigració s'ha seguit informant sense estar formats ni preparats, i això ha produït que no s'informi, o el que és pitjor, que es mal informi. S'ha associat les notícies de l'Islam a conflictes de mesquites o problemes de delinqüència, de manera que s'ha confós la terminologia parlant de "persones d'origen musulmà" com si existís una Musulmània. Falta formació però també empatia. Ens equivocarem si veiem a l'Islam com quelcom que no forma part de Catalunya, si es segueix veient com una cosa aliena, l'Islam ha arribat per quedar-s'hi. Des d'aquest punt de vista, s'ha d'informar a través de la interactuació amb el col·lectiu, normalitzar aquesta creença a partir de criteris positius i no només de les problemàtiques (només es parla de les festes, el ramadà i els conflictes). Es considera una fet anecdòtic, aliè i provisional. Es treballa amb informacions oportunistes, enlloc d'una informació corroborada, i hi ha poc coneixement previ de l'arribada de l'Islam. No es valora prou la presència històrica a Catalunya i què tenim de cultura islàmica a Catalunya. En definitiva, és un problema no considerar l'Islam com a propi. Cal informar amb més rigor.

Sobre la visió que es té de l'Islam, en Jordi Moreres torna a intervenir per reblar el clau. El problema de la informació es que ja està definida abans de començar, s'explica el que es coneix, del que es tracta és de canviar d'arguments, de missatges... No és una qüestió de manca de coneixement, s'ha de treballar sobre els prejudicis de la gent, s'ha d'anar més enllà dels tòpics, ja que es donen per fet moltes coses que no són del tot correctes. Al capdavant, l'opinió de molts pot estar equivocada encara que siguem molts que pensem el mateix. Del perjudici es deriven els rumors, és per això que ara s'està començant a treballar amb manuals anti-rumors. La terminologia serveix per fer comprensibles les coses, però això redueix les visions en perspectiva occidental. Si estem creant un llenguatge per entendre l'Islam a partir de la seguretat, no entendrem les coses complexes. S'han creat un vocabularis que no són descriptius de la realitat sinó de les que voldríem que fos. Som presoners dels nostres conceptes. Per la mateixa regla de tres que no podem fer el reduccionisme del cristianisme en un una sola església (catolicisme, ortodòxia, protestantisme, evangelisme, anglicanisme,...) i ni tan sols dins del mateix catolicisme (franciscans, jesuïtes, carmelites, opus dei...), tampoc podem reduir l'Islam a una sola idea. Les tradicions a l'Islam es generen a partir de l'expressió religiosa i de la tradició cultural, un binomi entre religió i cultura. Però és a través del contacte entre nosaltres i el col·lectiu que ens començarem a conèixer, independentment de la orientació doctrinal. No és l'arrel doctrinal la que determina sinó el context.

Davant de la insistència del públic per desvetllar les etiquetes atribuïdes al vocabulari de l'Islam (salafisme, yihadisme, islamisme, xiisme), la Dolors Bramon avança la seva intervenció per fer alguns aclariments. L'Islam és una manera de creure en Déu. En canvi, l'islamisme és una manera tergiversada de predicar l'Islam. El salafisme és un terme confusionari, originàriament era un moviment progressista sorgit a Egipte que ha anat canviant la pràctica, ara s'ha convertit en un moviment reaccionari en que alguns van disfressats de l'Islam. Sobre el yihadisme, a l'Alcorà (la

paraula de Déu) surt mencionada 35 vegades la paraula yihad amb el significat de “esforç per ser cada dia millor”, però també en sentit d'enfrontament entre països. A diferència de Jesús, Mohamed no va passar de la política i es va convertir en cap d'estat, per això l'Alcorà s'entén en sentit polític i bèl·lic. Però hi ha unes condicions claríssimes per instaurar la yihad (s XII): només quan no es poden matar ni dones, ni nens, ni vells, ni comerciants, ni agricultors, ni es poden destruir edificis, ni es poden talar arbres, ni sembrats, ni ruscs d'abelles. El que passa és que el terrorisme islàmic és pervers i ha utilitzat un llenguatge religiós per justificar les seves accions.

OBERTURA I REGULACIÓ D'ORATORIS I MERSQUITES

Un cop feta l'aproximació a la radiografia de l'Islam a Catalunya, s'enceta un segon bloc per tractar la presència de l'Islam al carrer de viles i ciutats, el que en podríem dir la realitat quotidiana. I qui millor per fer-ho que tres representants municipals d'Esquerra Republicana que han afrontat la qüestió i dels representants de les associacions islàmiques de Catalunya. Per presentar la taula i moderar el debat, pren la paraula l'Oriol Amorós, diputat d'ERC al Parlament de Catalunya i ex-director general de Polítiques per a la Immigració. Vivim temps de molts canvis i ens preguntem com hem de viure aquests canvis. I els polítics han de fer de polítics si la gent els vota, per tant els es troben en la responsabilitat d'exercir el lideratge de canvi des d'una posició inicial a vegades minoritària. Així, el gestor públic ha de trobar el punt d'equilibri entre el dilema de defensar una posició raonada però minoritària i alhora guanyar vots que és el que li permet fer els canvis. En diversitat religiosa, es posa de manifest la necessitat de gestionar aquesta contradicció. Tot i així, es mostra orgullós del discurs de ciutadania i immigració que es fa a Catalunya basat en la integració, molt millor en comparació amb altres països europeus. També es mostra conscient que en matèria de diversitat religiosa encara estem a les beceroles. Fins ara a Catalunya ens hem posicionat vers una religió, el fet que n'hi hagi més d'una no hi estem acostumats, ja que la presència històrica de l'Islam no va tenir continuïtat i la presència evangèlica ha estat molt minoritària. Un cop situats en aquest marc, ens planteja tres reflexions. La primera, respecte els centres de culte com a presència visible en el que sabem el que no volem i no sabem el que volem. Es a dir, sabem que els centres de culte han de ser dignes, cal dissociar-los de la marginació, que no estiguin finançats per països d'origen ni per recursos públics... En conclusió, tot això alhora no pot ser. A França han començat a normalitzar els centre de culte per tal que esdevinguin un lloc normal obert a la societat, amb una programació cultural o simplement per anar a prendre un té a la mesquita de París, i ho han fet a partir de les quotes als usuaris, mitjançant la cessió de terrenys públics i acceptar algun finançament d'origen. En segon lloc, remarca que ERC des del govern d'esquerres va impulsar la llei de centres de culte en la que es deia que en el nou planejament urbanístic hi podrien haver espais públics on hi hagi centres religiosos, un posicionament que va comptar amb el vot en contra conservador de CiU i l'oposició socialista metropolitana. I una tercera reflexió: l'ètica política és l'ètica de la responsabilitat, en que no fer res té conseqüències. Així doncs, fem el debat sobre les conseqüències que volem i la política farà les accions que convinguin.

El següent en parlar va ser l'Oriol López, regidor a l'oposició i portaveu del grup municipal ERC-Ara Mollet de Mollet del Vallès. Ell ens explica el conflicte viscut a Mollet entre l'Ajuntament i la comunitat musulmana que cercava un indret per anar a resar. D'on no hi havia cap problema se'n va generar un de gros. Davant d'aquest conflicte, el grup municipals d'ERC a Mollet va poder contrastar tres coses. Primer, que estaven poc informats. Segon, que s'havia d'intentar aplicar el sentit comú enfront de les pressions a no prendre partit en la qüestió. I tercer, que la solució s'havia de basar en els valors republicans d'igualtat de drets i deures per a tots els ciutadans. Després del conflicte es va constatar que havia hagut una gestió nefasta per part de l'Ajuntament, sense cap mena de diàleg i el silenci de les associacions de la ciutat que van optar per no prendre partit. A Mollet hi ha un 5% de la població d'origen musulmà. El cas és que hi havia dos centres de culte des

de feia 15 anys que s'havien quedat petits i que van començar a generar algunes protestes. Un dels centres, obert el 1996, era un local que no arribava als 100m² i on s'hi concentraven unes 400 persones, això va generar un problema de capacitat. El col·lectiu musulmà va començar a demanar un nou local per dur a terme les seves activitats: resar, formació de l'Alcorà, orientació als que acaben d'arribar... L'Ajuntament socialista va dilatar en el temps una solució negant-se a la ubicació de l'oratori en el centre urbà. Finalment, una associació va acceptar anar a un dels polígons industrials però l'altra ho va rebutjar, així es va iniciar el conflicte. El juliol de 2012, l'associació Al judà va optar a comprar un pis nou a dintre el poble per re-ubicar l'oratori però l'Ajuntament va canviar el planejament urbanístic per impedir la presència d'oratoris en el centre del poble. Després d'haver comprat el local, l'Ajuntament va precintat el local per incompliment de la normativa urbanística. El conflicte estava servit, la comunitat musulmana no tenia un lloc adequat per a resar, va començar la pressió social dels veïns i a resultes d'això el col·lectiu musulmà se'n va a resar a la plaça de l'Ajuntament. Davant d'aquest fet, l'alcalde opta per desqualificar la comunitat musulmana i manipular els veïns arguint que no hi havia un problema de convivència sinó urbanístic. Tot seguit, ERC i ICV presenten una proposta per una Taula de diàleg que es desestimada. El setembre, la comunitat musulmana trenquen el precinte del local que van comprar i acte seguit la guàrdia urbana els tanca el local, els talla els subministres i els hi posen multes per valor de 300.000 euros mentre resen. EN aquests moments el conflicte no s'ha resolt i s'està buscant la possibilitat d'una permuta en un altre indret. En definitiva, s'ha creat un conflicte d'on no existia, s'ha estigmatitzat una comunitat i s'ha trencat la convivència agitant la xenofòbia. Veurem com acaba.

Una altra experiència interessant la va presentar en Josep Palacios, cap de servei de l'Àrea de Participació i Servei a les Persones de l'Ajuntament de Mataró. El primer que va posar damunt la taula és que la no gestió és el principal problema que tenim. Per l'Administració, és molt important disposar d'un marc teòric i procedimental que s'hagi de complir basat en els drets i deures de la ciutadania, l'actual el considera molt restrictiu. La gestió del conflicte és fonamental i la prevenció encara ho és més. Mataró té una població de 125.000 habitants, dels quals 22.000 són estrangers i d'aquests 10.000 d'origen magrebí. Es dona la paradoxa que gent que porta més de 30 anys a la ciutat encara se'ls està qualificant d'estrangers. És per això que cal una gestió de la diversitat. A Mataró es va obrir el primer oratori fa 35 anys i es van generar dos conflictes els anys 1999 i 2000. La majoria de la població magrebina es concentra en els barris forans de la ciutat, arribant fins a un 40% de població estrangera. Aquest fet requereix una gestió de la diversitat, ja que la no gestió comporta conflictivitat i fragmentació social. Es va donar la situació que l'associació cultural Alahuja disposava d'un oratori de 60m² on s'hi concentraven 300 persones al carrer perquè a dins no hi cabien, com a conseqüència es col·lapsava un espai públic on es molestava als veïns. La resposta de l'Ajuntament va ser la següent. En primer lloc, assumir el fet com un problema a resoldre. Segon, crear un marc on tothom era ciutadà de la ciutat amb els mateixos dret i deures. I tercer, es va proposar crear una comissió amb totes les entitats del barri en que havia de sortir una solució. Quina solució va ser? Reemplaçar l'oratori a un polígon llindant de la zona habitada, de manera que l'Ajuntament llogava un equipament públic. Resultat final, es va signar un conveni en que l'oratori es va convertir en un centre social on s'impartien classe d'àrab i de català, es feien activitats esportives per a dones, etc. D'aquesta manera s'aconseguia resoldre un problema amb transparència i dignitat. Finalment, la pròpia comunitat musulmana ha acabat comprant l'equipament i participant de la vida de la ciutat des de la pròpia identitat.

Seguidament, es presenta una altra experiència municipal a càrrec de Josep Maria Rufí, ex-alcalde de Torroella de Montgrí i actual regidor d'ERC al municipi. Es van trobar amb una problemàtica semblant a les dues anteriorment exposades, uns oratoris situats en baixos d'edificis i sobresaturats, es a dir, una situació indigne de condició humana que s'havia de gestionar, prevenir i resoldre. Amb un 32% de població immigrada, Torroella de Montgrí és una població caracteritzada

per la participació ciutadana de les entitats. El fet de ser una població mitjana afavoreix la proximitat i reduir les distàncies entre els col·lectius socials. La solució que es va trobar va ser habilitar un espai més digne al polígon industrial que permetia equipaments religiosos al llinar habitacional. La proposta es va aprovar per unanimitat i es va resoldre correctament. Seguidament, la comunitat musulmana i evangelista van comprar les finques per corresponsabilitzar-se del cost. És l'ètica i no l'estètica el que va prevaldre.

Després de les experiències municipals, va arribar el torn de les associacions islàmiques. El primer en prendre la paraula va ser en Mohammad Iqbal, d'origen pakistanès i vicepresident primer i membre fundador de Camí de la Pau a Catalunya. Primer de tot comença amb una frase reveladora que ens pot donar pistes del sistema integrador a Catalunya: *“el dia que vaig començar a parlar català se'm van començar a obrir totes les portes”*. I tot seguit entra en la qüestió. Va exposar el cas que va protagonitzar sobre l'obertura d'un oratori al Raval, en que la Conselleria li va donar suport moral, no econòmic, i en que alguns veïns van començar a tenir por. L'any 2000 el local es va quedar petit i es va començar a sortir al carrer, fins arribar a tallar-lo a la circulació durant la celebració del Ramadà. Llavors es va optar per comprar un local nou. La Generalitat va cedir un indret al barri de la Ribera allunyat del Raval de 430 m² que van comprar a 10 anys amb un 5% d'interessos. Degut a la llunyania, es va optar per adquirir un altre local al barri de Sant Antoni, més proper, que els va costar 4 anys aconseguir la llicència degut al malestar dels veïns que s'hi van mostrar en contra. Mitjançant un procés dialogat, amb el suport d'algunes d'entitats i els polítics afrontant la situació amb valentia, es va aconseguir tramitar la llicència. Un cop adquirit el local, es va obrir als veïns els quals s'hi han acabat mostrant a favor. El diàleg entre les comunitats ha estat un valor essencial.

El següent en parlar és el Mohammed Halhoul, d'origen marroquí i secretari general de la Federació del Consell Islàmic de Catalunya. Comença l'exposició dient que el que cal és més relació i més contacte per resoldre els problemes. En el cas de la comunitat musulmana, els hi atribueix un doble problema, el mateix problema de la immigració i un altre d'afegit que és la creença religiosa. Davant d'això, assenyala que els catalans no som conscient de les religions que estan present en el país i que cal conèixer aquesta realitat per donar una resposta en un futur proper. En aquest context, la proliferació de centres de culte serà un desenvolupament lògic d'aquesta realitat plural que estem vivint. Considera molt positiu que a Catalunya s'hagin creat espais de debat interreligiós en el que es treballa per la dignificació dels centres de culte per evitar el conflicte amb els veïns. Tot i així, s'ha de crear un mecanisme que ho faciliti en que des de la política s'ajudi a gestionar la situació. Finalment, proposa posar a disposició els 250 centres de culte que hi ha Catalunya per obrir-los i implicar-se en la societat, una fenomen nou que requereix anar aprenent i en que la solució sempre passa per l'encontre i la germanor. El paper dels municipis és fonamental per donar-hi resposta.

Finalment, arriba el torn del Ababacar Thiakh, representant de la comunitat senegalesa i de l'Islam sufí. Per situar-nos, ens explica que és l'Islam sufí, una branca mística i espiritual de l'Islam, fundada pel mestre sufí Bamba (1883-1927), que es basa en la cultura de la pau, la ciència religiosa, el treball com a dignificació de la persona i la bona conducta sense respondre mai al mal. La comunitat sufí està assentada a uns pisos desocupats al barri de Besòs Mar, amb gent que viu de la venda ambulants. El primer local el tenien situat al carrer Alfons el Magnànim. El fet que al col·lectiu sufí els agradi la poesia i la música els va generar problemes amb els veïns a causa del soroll. Degut a aquest fet, es va fer una jornada de portes obertes per convidar els veïns, però aquests no van assistir i el conflicte es va mantenir. Es va optar per canviar de local però va tornar a passar el mateix. Llavors va succeir l'assassinat de l'Ibrahim en que es va voler calmar la gent i no respondre al mal. Es va buscar un espai de diàleg amb la comunitat gitana i es va tornar a canviar de lloc. En els rituals sufí costa molt distingir entre cultura i religió que se solapen. Finalment, es va

poder disposar d'un espai al centre cívic que permet dur a terme una programació cultural oberta al barri.

De totes les exposicions, queda clar que cal treballar per la dignificació dels centres de cultes, obrir-los a la societat, normalitzar la realitat diversa que es viu als carrers i anar sumant identitats. Al cap i a la fi, cal prendre consciència que, més enllà de persones immigrades, avui els musulmans que viuen a Catalunya són ja ciutadans catalans. Musulmans catalans o catalans musulmans? Són dues cares de la mateixa moneda, mirem-s'ho com vulguem.

LA DONA A L'ISLAM

El tercer bloc de la jornada tenia la pretensió d'aprofundir en el coneixement de l'Islam des d'una perspectiva de gènere amb l'ànim de trencar tòpics i resoldre discussions estèrils com el de l'ús del burka i el nicab. La Rosa Amorós, secretària nacional de la Dona d'Esquerra Republicana, va presentar la sessió donant a conèixer l'activitat que s'ha dut a terme al Parlament de Catalunya sobre l'ocultació del rostre de la dona arran d'una proposició no de llei per prohibir-lo basant-se en una qüestió de seguretat i la igualtat home-dona. Des d'ERC, es va afrontar el debat des del concepte d'interculturalitat on tots tenim referents d'identitat i igualtat, abandonant el terme ja superat de la multiculturalitat. Tal com assenyala, sobre l'ús del burka i el nicab hi havia dos posicionaments radicals, fins i tot dins mateix d'ERC, en que finalment el Parlament de Catalunya va acabar aprovant la moció 43/10 dient, d'una banda, que totes les persones tenen dret a viure en dignitat i sense discriminació, i de l'altra, instant al Govern a estudiar els criteris d'ocultació del rostre en l'espai públic de cara a presentar un projecte de llei de dignitat de les persones i seguretat pública.

Tot seguit, va arribar el moment tant esperat, la brillant conferència de la professora Dolors Bramon, professora del Departament de Filologia Semítica (secció d'estudis àrabs i islàmics) de la UB. Ja només començar, va exposar que no es pot parlar de l'Islam com una qüestió monolítica, com tot en aquesta vida cal relativitzar-ho. Amb l'ànim de ser precisa, la Dolors assenyala que es referirà en la seva exposició al que diu textualment l'Alcorà, el que va ser predicat per Mohammed, admetent també que posteriorment se n'han fet interpretacions que sovint no s'ajusten a la literalitat del text. Però com que amb l'Alcorà no n'hi ha prou per regir una societat islàmica, s'ha hagut de recórrer a altres fonts per tractar les qüestions de les quals no se n'ocupa. Des d'aquest marc, l'Islam dóna una importància cabdal a la sexualitat, admetent que l'home i la dona tenen desig i poden satisfer-se dins de l'àmbit del matrimoni. L'Islam compara l'acte sexual amb una obra de caritat, de misericòrdia, en que la parella s'han d'ocupar de procurar el gaudi l'un a l'altre. Per tant, la sexualitat és vista com el dret a satisfer-se mútuament i no únicament per a la reproducció. *Nacaja*, matrimoni, en el diccionari vol dir contraure parentiu polític no sanguini, i alhora també té el significat de copular, de satisfer les necessitats sexuals. Únicament es prohibeix practicar el sexe quan la dona té la menstruació i en la pràctica del sexe anal. *Wajab* (s. XIV) va deixar escrit que els esposos poden realitzar l'acte sexual però només per la vagina, si l'autoritat se n'assabentés que no fos així, els dos serien castigats per igual. El matrimoni és un contracte civil de compra-venda en que es posen unes condicions, per exemple no és vàlid el matrimoni a l'Islam si no hi ha una dot, que dóna a la dona una seguretat econòmica i uns béns reconeguts. La dot és propietat de la dona per sempre més, això és el que pot donar al marit la sensació d'haver comprat un bé. Respecte el parentiu, l'Alcorà estableix el parentiu de llet, en que ningú no es pot casar amb persones que han compartit la mateixa llet. La dona té dret a escollir marit, el *walit* (el tutor) és un invent posterior. El que no està a l'Alcorà es segueix per la Sunna. S'explica a l'Alcorà que un home li va demanar la mà a la filla del profeta, el qual va anar a preguntar-li si volia casar-se amb ell, i ella va callar. S'interpreta que amb el seu silenci va donar el seu consentiment, si plora és perquè se'n va

enyorada de casa seva. Aquestes pràctiques de la tradició són tergiversacions de l'origen. Respecte la poligàmia, l'Alcorà s'hi refereix al capítol 4 de les dones. Es diu textualment, *“si teniu por de no ser justos amb els orfes caseu-vos amb les dones que us agradin fins a quatre, però si teniu por de no ser equitativus caseu-vos només amb una”*. També diu, *“no podreu ser equitativus amb altres dones encara que vulgueu”*. Què es podia entendre per equitativitat? Doncs, l'equitativitat es mesurava en béns econòmics i nits de dedicació. Aquest és l'esperit de l'Alcorà, l'altre és interpretació. A l'Alcorà hi ha la qüestió de la possibilitat d'acabar amb el matrimoni. El *taloq* (trencament) pot ser repudi, desfer-se d'un matrimoni sense que calgui un jutge. Quan es repudia s'inicia un termini de tres mesos o quatre menstruacions per donar temps a repensar-s'ho. Després s'inicia un segon període i tot seguit un tercer. Una altra forma és el divorci, és una opció que pot tenir la dona o bé l'home. També el *hul*, que vol dir un tipus de divorci en compensació. Fins aquí el que es refereix l'Alcorà. Hi ha d'altres pràctiques que no són pròpies de l'Islam, per exemple la lapidació. Una altra és l'ablació, un terme que parlant en propietat s'hauria de nomenar mutilació. La mutilació és l'extracció d'un membre quan no hi ha necessitat de fer-ho. Ens trobem amb el mateix problema amb la circumcisió masculina. A què equival mutilar una dona en grau menor? Escurçar el glan. L'objectiu de la circumcisió és evitar impureses mentre que la mutilació és per mitigar el desig de la dona. Encara ara hi ha partidaris d'aquesta salvatjada per raons sanitàries, estètiques, per purificació i de caire social. Sobre la discussió de portar vel o el vel integral (burka, nicab...) la considera inapropiada, donat que hi ha tants tipus de vels i tants motius diferents com tradicions hi ha. En tot cas, tothom té dret a dur vel i tothom té dret a no dur-ne, el que no hi ha dret és a obligar.

LA REGULACIÓ DEL HIJAB I DEL VEL INTEGRAL A L'ESPAI PÚBLIC

Aquest darrer bloc dedicat a l'ús del vel i el vel integral pretenia ser el desllorigador a l'entorn de la discussió sobre la regulació del seu ús. La primera incògnita a desvetllar era el perquè del seu ús, però lluny d'una resposta simple, la resposta es troba justament en la seva complexitat. En Pere Bosch, diputat d'ERC al Parlament de Catalunya, en va fer la presentació i va posar damunt de la taula la qüestió amb unes quantes preguntes: De debò hi ha un problema? Quina és la preocupació de la ciutadania? Som capaços de fer un debat serè sobre aquesta qüestió? De quina forma s'ha d'abordar? Quina intervenció i límits? De quina forma específica s'ha d'intermediar des de l'escola?

Com no podia ser d'una altra manera, qui millor per respondre aquestes preguntes que una noia que porta vel? Amb aquesta normalitat, la Najat Driouech Ben Mussa, treballadora social i autora de la tesina «El vel com a símbol identitari i cultural», va iniciar la seva exposició. Parlar del vel, ens agradi o no ens agradi, és avui una realitat en els nostres pobles i ciutats. En el seu ús hi ha molta diversitat entre les dones musulmanes. Explica el cas que la seva mare va arribar del poble amb un vel que li tapava només del front cap enrere i faldilles fins els genolls. En arribar a Catalunya els seus pares tenien principalment altres preocupacions, simplement venien a treballar, a guanyar-se la vida i entonar-se'n. Al final cap no se n'ha entornat. Un cop tenien cobertes les seves necessitats bàsiques, comencen a preocupar-se de la religiositat. Ella mateixa, que de jove ensenyava el melic, va aprendre l'Islam a la universitat a través de la Dolors Bramon, entre d'altres coses perquè no volia entrar a l'Islam per la lectura que en fes cap home. D'aquesta manera es va convèncer de l'Islam i ara va més tapada un cop s'ha informat de la seva religiositat. Per la Najat, portar el vel és una decisió personal, una manera pública de reivindicar una identitat, una identitat catalana però d'origen musulmà. Sobre el seu ús assenyala que hi ha una manca de coneixement en que fa falta pedagogia. El seu ús, simplement s'ha de respectar, de la mateixa manera que un jove que porta rastes. Deixa clar que en la majoria dels casos es porta lliurement, a excepció d'alguns casos comptats. Cal tenir en compte que hi ha diferents tipus de vels, el vel polític a l'Iran i el personal, que és el que tenim majoritàriament a Catalunya. Sobre aquest afer, s'ha de tenir ben present que quan prohibeixes generes més rebuig, tal i com ha passat a França, provocant així que les noies

s'han vist obligades a no anar a l'escola, a les universitats... Aquesta situació de marginació provoca que molts joves acabin sent caldo de cultiu de l'islamisme, amb la paradoxa que són una generació que ni tan sols parlen àrab, ja que parlen en francès. Segons la Najat, a Catalunya s'ha treballat molt millor en la perspectiva de l'acollida i la integració.

No totes les dones musulmanes porten vel. Per trencar aquest tòpic, la següent en prendre la paraula va ser la Fatima Ahmed, presidenta de l'Associació Intercultural Diàlegs de Dona i experta en mediació en centres educatius, que ens va donar la seva visió des de la seva experiència en la mediació social. Els anys 90, la Fàtima va començar a visitar les escoles per fer mediació en àrab. Per ella, el tema no és si hi ha un problema o no, la qüestió és que és el que ens molesta del vel. S'ha creat un problema des del desconeixement en un context d'interessos polítics i mediàtics. En societats obertes, complexes, democràtiques, plurals, interculturals... hem de respectar el vel i preocupar-nos de les problemàtiques d'aquestes persones. Elles tan sols porten un símbol d'identitat de la seva religiositat. L'Islam és molt complex, hi ha una gran barreja de conceptes. Cal una visió autocrítica i lluminositat per anar trillant els prejudicis davant de la complexitat. El mocador, *hijab*, és un tema a tenir en compte com a factor d'identitat. També, com a comunitat musulmana, queda molt per fer respecte a treballar conjuntament i a donar a conèixer-se per donar llum i acabar amb els prejudicis. Sense perdre de vista la dificultat d'argumentar davant de la complexitat perquè tot s'acostuma a posar en el mateix sac. Un camí que ens pot ajudar és l'oportunitat de poder treballar en grups de treball amb experts. S'ha d'entendre també que les famílies que acaben d'arribar tenen por i això fa difícil una relació entre escola i família, i sobretot aconseguir que la família entri a l'escola. Principalment, cal ajudar aquestes joves a complir l'escolarització com a igualtat d'oportunitats, enlloc de prohibir-los el vel. A vegades es difícil transmetre el conjunt de costums i tradicions. El rol dels professors també és molt important, per les generacions d'ara, que s'identifiquen com a catalans, és molt important un acompanyament personal. Generalment, una dona musulmana s'ha integrat perquè s'ha trobat persones que l'han acompanyada en el camí. Majoritàriament és un tema de diàleg i coneixement mutu. EN aquest sentit, el professional ha de tenir coneixement i una actitud oberta a ajudar. Segons la Fàtima, a dona musulmana també li porta problemes el fet de no portar vel, perquè també se sent qüestionada. La solució i la resposta és el diàleg, i l'escola és l'espai idoni. AL cap i a la fi, les diferències són una riquesa, i això és un repte que tenim com a societat.

En tercer lloc, en substitució de la Fatima Taleb que finalment no va poder assistir, pren la paraula la Lena de Bottom que tracta de la qüestió des d'una triple perspectiva i des del punt de vista de l'educació. Tal com diu, l'educació és un espai privilegiat d'interaccions que no podem desaproveitar. Des d'aquesta òptica assenyala tres aspectes fonamentals a tractar: el racisme i discriminació a gitanos i musulmans, el feminisme islàmic que lluita contra el prejudici que fa que les dones dins de l'islam estiguin sotmeses a rols desiguals de gènere i la relació entre escola i laïcitat. En els països occidentals, la dona és utilitzada per explicar els prejudicis contra l'Islam. Abans es parlava d'infidels, ara de terrorisme islàmic, però persisteix el prejudici. A l'Islam hi ha un intens debat sobre el gènere. Es considera que quan la dona es posa el mocador és amb la voluntat de participar de l'espai públic, però no hi ha un consens únic de portar el mocador. Tanmateix, encara avui el racisme s'expressa a través de les dones que porten mocador, que consideren que no s'integren. En canvi, si es pot ser catalana i musulmana alhora, de quin problema estem parlant? Elles són d'aquí. Les identitats muten, es transformen, és l'evolució de totes les cultures. És una interacció recíproca. Aviat aquestes noies que avui porten mocador també seran mestres d'escola. Igual que a tot arreu, hi ha un debat de gènere a l'Islam. En les reformes dels països del nord d'Àfrica hi ha moviments de drets humans de dones que han promogut modificacions dels codis civils. És cert que hi han hagut interpretacions de l'Islam sobre el maltractament de les dones sense deixar-li marques, però també hi ha hagut moviments de dones que ho han combatut. Quan una dona porta un

mocador, la mirada d'occident és veure-hi una dona sotmesa, això no és cert. També hi ha la prohibició de portar el mocador, com la llei francesa del vel. El grup feminista que va recolzar la llei deia que era pel bé de la dona musulmana, que no li permetia posar-se en la mateixa igualtat de condicions. La conseqüència d'aquesta mesura va ser obligar a fer una tria d'identitats que no tenen perquè ser irreconciliables. Quina era la intencionalitat de la prohibició? Si el nostre punt inicial és ajudar aquestes dones, aquesta era una normativa eficaç? Quines conseqüències té la reglamentació d'aquest vel? Representa una major exclusió? De fet, per gestionar la desigualtat, ja existeix la llei contra la violència masclista (2006), que en cas de maltractament, la dona musulmana que porta el vel també s'hi pot acollir. Quan parlem de l'escola com a espai d'interacció, cal aprofitar-lo. En primer lloc cal diferenciar l'escola laica, com a recinte laic on les persones que hi ha dintre poden tenir identitats múltiples, del concepte d'escola laica de les persones amb les seves adscripcions religioses o de consciència. En l'escola del barri Montserrat de Terrassa on la Lena hi treballa, no hi ha hagut cap brot de violència degut en bona part pel treball de l'escola i dels veïns que han generat una comunitat de barri. L'escola és una comunitat d'aprenentatge en que està oberta al barri i a les famílies a la gestió conjunta amb el professorat. Per exemple, una anècdota il·lustrativa: en un treball de classe en que es treballava els ingredients d'una pizza en anglès, un nen va dir que no li podien posar pernil perquè un noi era musulmà. Mentre aprenien anglès, aprenien valors. Aquestes polítiques són importants per educar-nos com a ciutadans i ciutadanes amb una cultura pública comuna de respecte a la diversitat. Cal el reconeixement que ser català i catalana és ser divers.

CLOENDA

A model de cloenda, la Montse Torres, presidenta de la sectorial de Polítiques d'Immigració d'Esquerra Republicana, es congratula que durant la jornada hagin sorgit tants temes a debat amb molta pluralitat i riquesa. Com bé assenyala, com a país tenim una assignatura pendent que és acceptar la diversitat religiosa i recorda que a on s'ha fet una feina de prevenció del conflicte s'ha arribat a pactes, de la mateixa manera que a on no n'hi ha hagut s'ha generat un problema polític. En aquest sentit, és imprescindible elaborar un marc conceptual plural i intercanviar-nos experiències reeixides. No hem de qüestionar la persona a través de la seva aparença externa. Tenim pendent aquest treball de reflexió sobre el model de societat que volem. Aquesta serà la millor manera de combatre les actituds racistes i xenòfobes que subsisteixen. Queda clar doncs que ser català i ser musulmà, ser dona catalana i musulmana, són dues cares de la mateixa moneda.

I finalment, per acabar, pren la paraula la Marta Rovira, secretària general d'Esquerra Republicana. Tal i com assenyala, és molt bo i necessari escoltar la gent i parlar-ne detingudament, tal i com ho demostra aquesta jornada. Això ha de ser una pràctica habitual. Quan la discussió sobre el vel integral va entrar al Parlament el debat va ser molt intens. Al final, la tècnica hàbil va ser intentar aplicar el sentit comú, recorre als principis generals, en definitiva perquè estem lluitant per construir un país lliure, una república formada per persones lliures en que els ciutadans puguin prendre les seves decisions. Com a exemple assenyala l'exemple de la Najat, que va voler llegir, aprendre i decidir fer-se musulmana. Al cap i a la fi, com s'ha vist durant la jornada, el vel és un símbol d'identitat, cultural i religiosa i tot alhora... i està bé que es doni llibertat per triar-ho. La política catalana ha d'incloure les visions de les dones catalanes musulmanes. Tots tenim una responsabilitat d'integrar-nos en la nova societat plural, s'ha de generar respecte mutu entre les parts. També hem d'ajudar a la població autòctona, la persona gran que es troba que en el seu bloc de pisos hi han arribat gent d'altres llocs i que l'hem d'ajudar a obrir-se i aprofitar la riquesa. Hem de reaccionar contra la societat al desconeixement, cal doncs fomentar el coneixement. Som un sol poble.

**ESQUERRA
REPUBLICANA**

Per acabar aquesta crònica, em semblen molt oportunes les paraules del Pere Bosch que va pronunciar sota la mirada atenta d'un bust del bisbe Torres i Bages que presidia la sala del Seminari de Vic: Catalunya serà diversa o no serà.

Francesc Sànchez
Tècnic de polítiques sectorials